

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 203/2019
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Β΄ ΤΑΚΤΙΚΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ
Συνεδρίαση της 30^{ης} Οκτωβρίου 2019**

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Ιωάννης-Κωνσταντίνος Χαλκιάς, Πρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

Μέλη: Χρυσάφουλα Αυγερινού, Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Βασιλική Πανταζή, Γεώργιος Κανελλόπουλος, Αντιπρόεδροι του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Ασημίνα Ροδοκάλη, Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Αικατερίνη Γρηγορίου, Αφροδίτη Κουτούκη, Δήμητρα Κεφάλα, Δημήτριος Αναστασόπουλος, Ελένη Σβολοπούλου, Δημήτριος Μακαρονίδης, Ευαγγελία Σκαλτσά, Αθηνά Αλεφάντη, Παναγιώτης Παππάς, Σταύρος Σπυρόπουλος, Ευσταθία Τσαούση, Χαράλαμπος Μπρισκόλας, Νικόλαος Καραγιώργης, Μαρία Σπάσου, Ιουλία Σφυρή, Ιωάννης Χατζηνέκουρας, Στέργιος Κίκας, Αθανάσιος Θεοχάρης, Δημήτριος Κατωπόδης, Μιχαήλ Τζουβάρας, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Αικατερίνη Χουρμούζη, Πάρεδρος ΝΣΚ (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο, με αριθμό Ε.2242.9-2/69207/30-9-2018 του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής/Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος- Ελληνικής Ακτοφυλακής/ Κλάδου Β' (Ναυτιλίας)/Δ/σης Ναυτικής Εργασίας/Τμήματος 2^ο (Εργασιακών Σχέσεων) .

Ερώτημα: Ερωτάται αν, η προβλεπόμενη στην παράγραφο 4 του άρθρου 6 της Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού, που κυρώθηκε με την υπουργική απόφαση, με αριθμό 2242.5-1.6/6695/2018/

25-01-2018 (Β' 305), όπως συμπληρώθηκε, με την υπουργική απόφαση, με αριθμό 2242.5-1.6/26670/2018/ 12-4-2018 (Β' 1317), διακοπή, εντός του πλοίου ή/και εκτός του πλοίου, του συνεχούς οκτάωρου εργασίας, που πραγματοποιείται μετά την τρίτη και προ της έκτης ώρας αυτού, που δεν μπορεί να υπερβεί τη μία (1) ώρα, για δε τους ναυτικούς πλοίων της γραμμής Κέρκυρα-Ηγουμενίτσα από 1-11-2008 δεν είναι λιγότερο από 35 λεπτά, και από 1-11-2018, 60 λεπτά, θεωρείται ως χρόνος εργασίας και συνυπολογίζεται στο οκτάωρο ή δεν θεωρείται ως χρόνος εργασίας και η διακοπή δεν υπολογίζεται στο οκτάωρο, με συνέπεια την παράταση αυτού κατά ισόχρονο διάστημα (της διακοπής) και την ισόχρονη καθυστέρηση έναρξης της υπερωριακής εργασίας.

Για το παραπάνω ερώτημα, το οποίο εισάγεται στην Ολομέλεια, κατόπιν παραπομπής, με τη Γνωμοδότηση του Δ' Τμήματος ΝΣΚ, με αριθμό 131/2019 λόγω της μείζονος σπουδαιότητας και του γενικότερου ενδιαφέροντος των ζητημάτων που ανέκυψαν, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Β' Τακτική Ολομέλεια) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα, στο συμπληρωματικό έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας, με αριθμό πρωτοκόλλου 2242.9-2/12458/15-02-2019 και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο ιστορικό:

1. Το Σωματείο Μηχανικών και Κατωτέρων Πληρωμάτων Μ/Σ και Π/Θ Κοντινών Αποστάσεων «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ», με την επιστολή του, με ημερομηνία 05-07-2018, που περιήλθε στη Διεύθυνση Ναυτικής Εργασίας του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, με το μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της Πανελλήνιας Ένωσης Ναυτών Εμπορικού Ναυτικού, με ημερομηνία 06/07/2018 ρώτησε για τον τρόπο που αμείβονται οι ναυτικοί στην Πορθμειακή γραμμή Κέρκυρας - Ηγουμενίτσας και Λευκίμμης μετά το πέρας του συνεχούς οκτάωρου, από Δευτέρα έως Παρασκευή, εάν εργαστούν πέραν του οκτάωρου (π.χ. 10 ώρες ημερησίως).

2. Περαιτέρω, η ερωτώσα υπηρεσία, σε απάντηση ερωτήματος που υποβλήθηκε από το Κεντρικό Λιμεναρχείο Κέρκυρας σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 6 της Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού, που κυρώθηκε με την υπουργική απόφαση, με αριθμό 2242.5-1.6/6695/2018/ 25-01-2018 (Β' 305), όπως αυτή ισχύει, διατύπωσε την άποψη ότι η συγκεκριμένη διακοπή δεν συνυπολογίζεται στο οκτάωρο, με συνέπεια την παράταση αυτού κατ' αντίστοιχο χρονικό διάστημα και την ισόχρονη καθυστέρηση έναρξης της υπερωριακής εργασίας (βλέπε το σήμα, με στοιχεία 061402/11-14 Υ.Ν.Α./Α.Λ.Σ.-ΕΑ.ΑΚΤ./Δ.Ν.ΕΡ. 2° με θέμα: «ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΧΡΟΝΟΥ ΥΠΕΡΩΡΙΩΝ ΠΛΗΡΩΜΑΤΩΝ ΠΟΡΘΜΕΙΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ»),

3. Κατόπιν των παραπάνω, λαμβανομένων υπόψη και των όσων εξέθετε στην επιστολή του το συγκεκριμένο σωματείο, ειδικότερα ως προς τον προσδιορισμό του χρόνου έναρξης υπερωριακής εργασίας και, κατ' επέκταση, αμοιβής των ναυτικών που έχουν εφαρμογή οι όροι της οικείας συλλογικής σύμβασης ναυτικής εργασίας, η υπηρεσία υπέβαλε το παραπάνω ερώτημα, με το συμπληρωματικό δε έγγραφο, το οποίο απέστειλε με αριθμό πρωτοκόλλου 2242.9-2/12458/15-02-2019 βεβαιώνεται ότι στο τηρούμενο στην Υπηρεσία αρχείο, δεν υφίσταται απόφαση διαιτητικού οργάνου, καθώς και σχετικό υλικό για τον τρόπο εφαρμογής του παραπάνω όρου της ΣΣΕ, σε ότι αφορά στο «οικείο θεσμικό πλαίσιο περί χρόνου εργασίας και ανάπαυσης ναυτικών»

Νομοθετικό Πλαίσιο

4. Στις διατάξεις του άρθρου 14 του π.δ. 27.6./4.7.1932 «Περί Κωδικοποιήσεως και συμπληρώσεως των περί οκτάωρου εργασίας διατάξεων», (Α' 212) ορίζεται:

«Άρθρο 14

Ωραι εργασίας θεωρούνται αι πραγματικάι τοιαύται, μη συμπεριλαμβανομένων των διακοπών ή διαλειμμάτων εργασίας. Πάντως δεν θεωρείται διακοπή ή διάλειμμα ή δια σωματικήν ανάγκην απομάκρυνσις εκ της εργασίας ή λόγω καταφανούς κινδύνου αναγκαστική απομάκρυνσις εκ της εργασίας. Δι' ελαφρόν πρόγευμα επιτρέπεται μόνον μια διακοπή, ήτις ουδέποτε υπερβαίνει την 1/2 ώραν. Αι δια μεσημβρινόν γεύμα διακοπαί ουδέποτε

υπερβαίνουν τις δύο ώρες κατά τον χειμώνα και τις τρεις ώρες κατά το θέρος, εν ουδεμιιά δε περιπτώσει είναι μικρότεροι της μιας ώρας. ...».

5. Στις διατάξεις των άρθρων 1 και 5 παρ 1 του α.ν. 3276/1944 «περί Συλλογικών Συμβάσεων εν τη ναυτική εργασία», (Α' 24) (Αναδημ. ΦΕΚ 172 της 6 Ιουλ. 1945), όπως ισχύουν μετά την αντικατάσταση της παραγράφου 4 του άρθρου 1, (η οποία είχε προστεθεί με το άρθρο πρώτο υποπαρ.ΣΤ.3 Ν.4254/2014, Α' 85), με το άρθρο 38 παρ.1 Ν.4262/2014, Α' 114) και την προσθήκη του δεύτερου εδαφίου της παρ.1 του άρθρου 5 με το άρθρο 38 παρ.2 Ν.4262/2014, ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1.

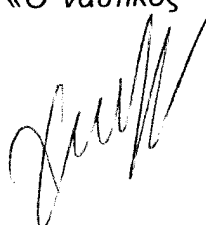
1. Δύνανται να συνάπτονται συλλογικά συμβάσεις μεταξύ οργανώσεων εφοπλιστών και εργατών θαλάσσης εκ των κρινομένων ελευθέρως υπό του Υπουργού της Εμπορικής Ναυτιλίας ως περισσότερον αντιπροσωπευτικών καθορίζουσαι τον μισθόν, τα πολιτικά επιδόματα, την αποταμίευσιν, ως και τας πάσης φύσεως προσθέτους εκ της συμβάσεως ναυτολογίας αμοιβάς, των εργατών θαλάσσης θα δικαιούται αναλόγως προς τον βαθμόν, την ειδικότητα και την κατηγορίαν εις την οποίαν το πλοίον ανήκει.

2. Διά των ιδίων συμβάσεων δύνανται να ρυθμίζονται και οι όροι ναυτολογήσεως και εργασίας επί των πλοίων η σύνθεσις του πληρώματος αυτών και ζητήματα αφορώντα την ενδιαίτησιν των ανδρών εν τοις πλοίοις, ως και ο τρόπος επιλύσεως των παρουσιαζομένων διαφορών μεταξύ πληρώματος, πλοιάρχων και εφοπλιστών δι' επιτροπών διαιτησίας. 3...

Άρθρο 5.

1. Συλλογικά συμβάσεις συναφθείσαι συμφώνως προς τους ορισμούς του παρόντος νόμου, εφ' όσον ήθελον κυρωθή δι' αποφάσεως του Υπουργού της Εμπορικής Ναυτιλίας, θεωρούνται ισχυραί και δεσμεύουσι κατά την εν αυταίς χρονικήν διάρκειαν και οιασδήποτε τυχόν άλλας υφισταμένας εργοδοτικής ή εργατικής οργανώσεως ως και άπαντας εν γένει τους Έλληνας πλοιοκτήτας και εργάτας θαλάσσης πληρώματα πλοίων ανηκόντων εις την κατηγορίαν, ήτις προεβλέφθη υπό των συλλογικών συμβάσεων....»

6. Στις διατάξεις του άρθρου 57, παρ 1 του ν. 3816/1958 (περί κυρώσεως Κώδικα Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου) (Α' 32) ορίζονται τα εξής: «Ο ναυτικός

 ΓΧ

υποχρεούται να εκτελή την υπηρεσίαν του συμφώνως προς τον νόμον, την σύμβασιν ναυτολογήσεως, τους κανονισμούς και τας κρατούσας συνηθείας, υπακούων εν παντί χρόνω εις τας διαταγάς των ιεραρχικώς προϊσταμένων...»

7. Στις διατάξεις των άρθρων 95, 96, 97 και 135 του ν.δ 187/1973 Κώδικας Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου (Α' 261), όπως ισχύει, ορίζονται τα εξής:

« Άρθρον 95.

Ως χρόνος εργασίας νοείται το διάστημα κατά το οποίον τα μέλη του πληρώματος υποχρεούνται, συμφώνως προς τον Κανονισμόν Εργασίας επί των εμπορικών πλοίων, τας συλλογικάς συμβάσεις ή διαταγήν ανωτέρου να ασχολούνται επί του πλοίου ή δι' αυτό.

Άρθρον 96.

Τα ανώτατα όρια κανονικού χρόνου εργασίας του πληρώματος εν πλώ κατά τας ημέρας κατάπλου και απόπλου, ως και παραμονής εν λιμένι ή όρμω, δύνανται να ορίζονται διά Π. Διατάγματος, εάν δεν προβλέπουν περί αυτών ο Κανονισμός Εργασίας και αι Συλλογικάί Συμβάσεις.

Άρθρον 97.

Τα πέραν του κανονικού όρια προσθέτου χρόνου εργασίας, η οποία διατάσσεται συνήθως υπό του πλοιάρχου κατά την κρίσιν του, δύνανται να ορίζονται διά Π. Διατάγματος εάν δεν προβλέπουν περί αυτών ο Κανονισμός Εργασίας και αι Συλλογικάί Συμβάσεις.

Καθορισμός καθηκόντων πληρώματος εν λεπτομερεία

Άρθρον 135.

Τα καθήκοντα των μελών του πληρώματος ορίζονται εν ταις λεπτομερείαις, κατά κατηγορίας πλοίων, διά κανονισμών, πιθεμένων διά Π. Διαταγμάτων, εκδιδομένων μετά γνώμην του Συμβουλίου Εμπορικού Ναυτικού.»

8. Στον ν. 4078/2012 «Κύρωση της Σύμβασης Ναυτικής Εργασίας, 2006 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας» (Α' 179) ορίζεται:

«Πρότυπο Α2.3 - Ώρες εργασίας και ώρες ανάπαυσης

1. Για τους σκοπούς του παρόντος Προτύπου, ο όρος:

(α) ώρες εργασίας σημαίνει το χρόνο στη διάρκεια του οποίου οι ναυτικοί πρέπει να εργάζονται για λογαριασμό του πλοίου,

(β) ώρες ανάπαυσης σημαίνει το χρόνο εκτός των ωρών εργασίας· ο όρος αυτός δεν περιλαμβάνει τα σύντομα διαλείμματα.».

9. Στο άρθρο 8 της κοινής υπουργικής απόφασης, με αριθμό 3522.2/08/2013 των Υπουργών Υγείας – Ναυτιλίας και Αιγαίου, (Β' 1671) «Κανονισμός για την εφαρμογή απαιτήσεων της Σύμβασης Ναυτικής Εργασίας 2006 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας» ορίζεται:

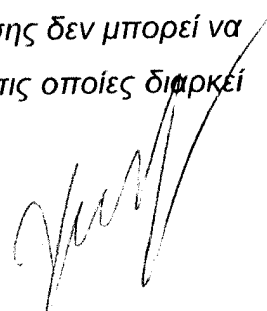
«Άρθρο 8

Ωρες εργασίας και ώρες ανάπαυσης

1. Με το παρόν άρθρο καθορίζονται τα περί οργάνωσης του χρόνου εργασίας και ανάπαυσης των ναυτικών στο πλοίο, υπό την επιφύλαξη απαιτήσεων της νομοθεσίας για την εφαρμογή της Δ.Σ. STCW και αυτής περί μεγίστου χρόνου απασχόλησης πληρωμάτων Ε/Γ και Ε/Γ-Ο/Γ ταχυπλόων πλοίων που εκτελούν πλόες εσωτερικού και εμπίπτουν στην εφαρμογή του Κώδικα Ταχυπλόων Πλοίων του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ) ή του Κώδικα Δυναμικώς Υποστηριζόμενων Σκαφών του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ).

2. Για την εφαρμογή του παρόντος, ο όρος: α) «ώρες εργασίας» σημαίνει το χρόνο κατά τη διάρκεια του οποίου ο ναυτικός υποχρεούται να εργάζεται για λογαριασμό του πλοίου. β) «ώρες ανάπαυσης» σημαίνει το χρόνο εκτός των ωρών εργασίας. Ο όρος αυτός δεν περιλαμβάνει τα σύντομα διαλείμματα.

3. Υπό την επιφύλαξη των παραγράφων 5 και 6, το σύνηθες πρότυπο ωράριο εργασίας ναυτικού βασίζεται, κατά κανόνα, σε εργάσιμη ημέρα οκτώ ωρών με μια ημέρα ανάπαυσης την εβδομάδα και με ανάπαυση κατά τις δημόσιες αργίες. Με συλλογικές συμβάσεις ναυτικής εργασίας μπορούν να καθορίζονται τα ανώτατα όρια του κανονικού χρόνου εργασίας των ναυτικών στη βάση του προτύπου που καθορίζεται στον παρόν άρθρο. 4. Εντός των ορίων των παραγράφων 5 έως 6, ο πλοιοκτήτης εφαρμόζει για την οργάνωση του προγράμματος εργασίας σχήμα ελαχίστου αριθμού ωρών ανάπαυσης, ο οποίος παρέχεται σε μια δεδομένη χρονική περίοδο. 5. Τα όρια των ωρών ανάπαυσης έχουν ως ακολούθως: α. δέκα (10) ώρες μέσα σε οποιαδήποτε περίοδο είκοσι τεσσάρων (24) ωρών και β. εβδομήντα επτά (77) ώρες μέσα σε οποιαδήποτε περίοδο επτά (07) ημερών. 6. Οι ώρες ανάπαυσης δεν μπορεί να διαιρούνται σε περισσότερες από δύο περιόδους, η μία από τις οποίες διαρκεί

ΓΧ

τουλάχιστον έξι (06) ώρες, ενώ το διάστημα μεταξύ διαδοχικών περιόδων ανάπαυσης δεν υπερβαίνει τις δεκατέσσερις (14) ώρες....»

10. Στις διατάξεις των άρθρων 173 και 200 ΑΚ ορίζεται:

«Άρθρο 173 Ερμηνεία της δήλωσης

Κατά την ερμηνεία της δήλωσης βουλήσεως αναζητείται η αληθινή βούληση χωρίς προσήλωση στις λέξεις.

Άρθρο 200 Ερμηνεία συμβάσεων

Οι συμβάσεις ερμηνεύονται όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη.»

11. Στις διατάξεις του άρθρου 6 της Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού η οποία κυρώθηκε με την με αριθμ. 2242.5-1.6/6695/2018/ 25-01-2018 απόφαση του Υπουργού Ναυτιλίας (Β' 305), που έλαβε υπόψη μεταξύ άλλων- τις διατάξεις των άρθρων 1 και 5 παρ 1 του α.ν. 3276/1944 «περί Συλλογικών Συμβάσεων εν τη ναυτική εργασία», ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 6

« Ώρες εργασίας - υπερωριακή αμοιβή

1. Οι ώρες εργασίας ορίζονται σε σαράντα (40) εβδομαδιαίως, δηλαδή οκτώ ώρες ανά 24ωρο από τη Δευτέρα μέχρι και την Παρασκευή, ενώ το Σάββατο και η Κυριακή θεωρούνται σαν ημέρες αργίας.

2.α. Για κάθε εργασία που εκτελείται από το ναυτικό πέραν του ως άνω καθοριζόμενου ωραρίου καταβάλλεται υπερωριακή αμοιβή η οποία υπολογίζεται ίση προς το 1/173 του μηνιαίου μισθού ενεργείας...

4. Το οκτάωρο υπηρεσίας που ορίζεται από την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου είναι συνεχές από την ώρα της έναρξης του με μια διακοπή που δεν μπορεί να υπερβεί τη μία (1) ώρα. Πάντως η διακοπή αυτή θα πραγματοποιείται μετά την Τρίτη και προ της έκτης ώρας του οκτάωρου.

Σχετικά με τα πλοία της γραμμής Κέρκυρα-Ηγουμενίτσα από 1/11/2008 ο χρόνος διακοπής δεν θα πρέπει να είναι λιγότερο από 35 λεπτά, και από 01-11-2018 θα είναι 60 λεπτά. 5...» Όμοιου περιεχομένου διατάξεις με αυτές του άρθρου 6 παρ 1 και 4 έχουν και προηγούμενες ΣΣΕ Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού, που κυρώθηκαν από τον αρμόδιο υπουργό, ετών 1999 (Β' 1597), 2005 (Β 1286), 2006 (Β' 1428), 2007 (Β' 1720), 2008 (Β'

1876), 2009 (Β' 1872), 2014 (Β' 2500), 2017 (Β' 355), καθώς και επόμενες, ετών 2018 (Β' 5592) και 2019 (Β' 3637).

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερθείσες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών, που τέθηκαν υπόψη της Ολομέλειας από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

12. Η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας μεταξύ του μέλους του πληρώματος και της ναυτιλιακής επιχείρησης (δηλ. η σύμβαση ναυτικής εργασίας), εμφανίζει ιδιορρυθμίες που προκύπτουν από το είδος, τις συνθήκες και τον σκοπό της παρεχόμενης εργασίας, την ανάγκη ασφαλούς διεξαγωγής του πλου και της μεταφοράς προσώπων ή πραγμάτων, την ανάγκη συγκρότησης του πληρώματος από πρόσωπα που διαθέτουν ορισμένα προσόντα, τη διασφάλιση υγιεινών και ασφαλών συνθηκών εργασίας μέσα στο πλοίο κ.ο.κ. Οι παραπάνω ιδιορρυθμίες επέβαλαν τη θέσπιση ειδικών διατάξεων για τη σύμβαση ναυτικής εργασίας.

13. Η σύμβαση ναυτικής εργασίας διέπεται κατά βάση από τα άρθρα 53-83 του ΚΙΝΔ, τα άρθρα 87-103 του ΚΑΝΔ και από ένα πλέγμα διατάξεων νόμων, διαταγμάτων, κανονισμών και ΣΣΕ. Οι διατάξεις αυτές συγκροτούν το ναυτικό εργατικό δίκαιο. Συμπληρωματικά ισχύουν οι διατάξεις του ΑΚ που ανταποκρίνονται στην ιδιομορφία της ναυτικής εργασίας, διατάξεις διαφόρων νόμων, και πολλές διεθνείς συμβάσεις εργασίας που θεσπίζουν μέτρα προστασίας υπέρ των ναυτικών. Πολλές άλλες, όμως, διατάξεις του χερσαίου εργατικού δικαίου δεν έχουν εφαρμογή στη σύμβαση ναυτικής εργασίας, όπως π.χ. οι διατάξεις για τα χρονικά όρια εργασίας, την υπερεργασία, τις νόμιμες και παράνομες υπερωρίες κ.α. (βλ. Γ. Λεβέντη – Κ. Παπαδημητρίου «ΑΤΟΜΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Δελτίον Εργατικής Νομοθεσίας 2011, σελ. 95 επομ.).

14. Η θεμελιώδης υποχρέωση που απορρέει για τον ναυτικό από τη σύμβαση ναυτολόγησης είναι να εκτελεί την υπηρεσία για την οποία προσλήφθηκε (άρθρο 57 παρ 1 ΚΙΝΔ). Το ειδικότερο περιεχόμενο της υποχρέωσης αυτής καθορίζεται από τον νόμο, τους κανονισμούς, τη σύμβαση ναυτολόγησης, τις

Γ.Χ

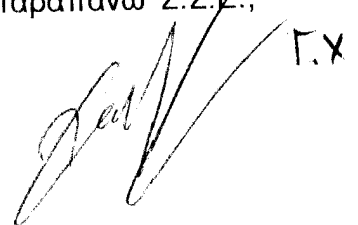
συλλογικές συμβάσεις και τις κρατούσες ναυτιλιακές συνθήκες (άρθρα 57 παρ 1 ΚΙΝΔ, 135, 95 ΚΔΝΔ). Εξάλλου, ποικίλλει ανάλογα με την κατηγορία του πλοίου και την ειδικότητα και τον βαθμό του ναυτικού [(βλ Κιάντου – Παμπούκη «Ναυτικό Δίκαιο» Έκδοση Τρίτη 1992 σελ. 188, Κοροτζή «Ναυτικό Δίκαιο (κατ' άρθρο Ερμηνεία του ΚΙΝΔ και κυριοτέρων νεοτέρων νομοθετημάτων και διεθνών συμβάσεων)» 2004, σελ. 316, και Δημητρίου Καμβύση «Ναυτεργατικών Δίκαιον» 1977, σελ. 111, σύμφωνα με τον οποίο, η παροχή των υπηρεσιών γίνεται, κατά το άρθρο 57 εδαφ. 1 του ΚΙΝΔ, σύμφωνα με τους κανόνες αναγκαστικού δικαίου, τις ισχύουσες συλλογικές συμβάσεις εργασίας ναυτικών, τους κανονισμούς εργασίας και κατά τους όρους της σύμβασης, που συμπληρώνονται από τις επαγγελματικές συνθήκες και τις κρατούσες τοπικές συνθήκες].

15. Ο ΚΙΝΔ δεν περιέχει διατάξεις που να ρυθμίζουν το ωράριο εργασίας και την υπερωριακή εργασία στο πλοίο. Το ωράριο των ναυτικών καθορίζεται από τον ΚΔΝΔ (άρθρα 95-100), τους κανονισμούς εργασίας και κυρίως από τις συλλογικές συμβάσεις ναυτικής εργασίας. Σύμφωνα με τις συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται τα τελευταία χρόνια, οι ώρες εργασίας των ναυτικών είναι 8 ημερησίως και 40 εβδομαδιαίως, από τη Δευτέρα έως την Παρασκευή, ενώ τα Σάββατα και οι Κυριακές θεωρούνται αργίες. Ωστόσο, τα μέλη του πληρώματος είναι υποχρεωμένα να παρέχουν την εργασία τους τα Σάββατα και τις Κυριακές, προκειμένου το πλοίο να λειτουργεί συνεχώς κατά το ταξίδι. Η Ελλάδα κύρωσε με τον ν. 2974/2001 τη 18^η Διεθνή Σύμβαση Εργασίας, που περιέχει όρια στις ώρες εργασίας των ναυτικών και σημαντικές προστατευτικές διατάξεις για την στελέχωση και την ασφάλεια των εμπορικών πλοίων (βλ Κοροτζή «Ναυτικό Δίκαιο, κατ' άρθρο Ερμηνεία του ΚΙΝΔ και κυριοτέρων νεοτέρων νομοθετημάτων και διεθνών συμβάσεων», 2004 σελ. 318), ενώ με τον ν. 4078/2012 κυρώθηκε η Σύμβαση Ναυτικής Εργασίας 2006 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (με την οποία αναθεωρήθηκε η προαναφερθείσα).

16. Η ναυτική συνθήκη χρησιμοποιείται για την ερμηνεία και τη συμπλήρωση της βούλησης των συμβαλλομένων όταν στην σύμβαση υπάρχουν ασάφειες ή κενά (βλ. Κιάντου – Παμπούκη ο.π., σελ. 24).

17. Το δίκαιο των Συλλογικών Συμβάσεων ναυτικών εμφανίζει διαφορές από το γενικό δίκαιο των Συλλογικών Συμβάσεων, διότι οι συμβάσεις αυτές συνάπτονται με βάση τον ειδικό α.ν. 3276/1944 και, σύμφωνα με το άρθρο 5 αυτού, δεσμεύουν και όλες τις άλλες, πλην αυτών που συνήψαν τη σύμβαση, εργατικές και εργοδοτικές οργανώσεις, πλοιοκτήτες και εργάτες θαλάσσης, εφόσον κυρωθούν με απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (βλ. Αθανασίου Βερνάδου «Το δίκαιον της ναυτικής εργασίας» 1980 σελ. 87 επομ., ΕφΠειραιά 819/2000, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

18. Κατά τη συζήτηση ενώπιον της Ολομέλειας, διατυπώθηκαν δύο γνώμες: Κατά τη γνώμη της **πλειοψηφίας**, που απαρτίσθηκε από τον Πρόεδρο του ΝΣΚ, Ιωάννη-Κωνσταντίνο Χαλκιά, τους Αντιπροέδρους του ΝΣΚ, Χρυσάφουλα Αυγερινού, Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Παναγιώτη Παναγιωτουνάκο, Βασιλική Πανταζή και τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους, Ασημίνα Ροδοκάλη, Κωνσταντίνο Γεωργάκη, Αικατερίνη Γρηγορίου, Αφροδίτη Κουτούκη, Δημήτρα Κεφάλα, Δημήτριο Αναστασόπουλο, Δημήτριο Μακαρονίδη, Ευαγγελία Σκαλτσά, Αθηνά Αλεφάντη, Παναγιώτη Πατπά, Ευσταθία Τσαούση, Χαράλαμπο Μπρισκόλα, Νικόλαο Καραγιώργη, Μαρία Σπάσου, Ιουλία Σφυρή, Ιωάννη Χατζηνέκουρα, Στέργιο Κίκα, Αθανάσιο Θεοχάρη, Δημήτριο Κατωπόδη και Μιχαήλ Τζουβάρα, (ψήφοι είκοσι πέντε - 25), με την οποία συντάχθηκε και η εισηγήτρια, Πάρεδρος ΝΣΚ, Αικατερίνη Χουρμούζη (γνώμη χωρίς ψήφο), σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 4 του άρθρου 6 της παραπάνω Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού, ο ημερήσιος χρόνος απασχόλησης των ναυτικών, είναι 8 ώρες ημερησίως. Οι ώρες αυτές απασχόλησης είναι «συνεχείς», δηλαδή ο ναυτικός απασχολείται χωρίς ενδιάμεσες παύσεις για ανάπαυση εκτός από χρονικό διάστημα, το οποίο δεν μπορεί να υπερβεί τη μία (1) ώρα, η οποία, κατά τη διατύπωση της παρ. 4 του άρθρου 6 της Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού, «.....θα πραγματοποιείται μετά την τρίτη και προ της έκτης ώρας του οκτώωρου». Από τη διατύπωση αυτή σαφώς προκύπτει, ότι ο χρόνος της διακοπής δεν προσμετράται στον χρόνο της οκτάωρης συνεχούς απασχόλησης των ναυτικών, οι οποίοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παραπάνω Σ.Σ.Ε.,

(πρβλ.ΕφΠειραιά 994/1989), αφού: α) σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 της παραπάνω Σ.Σ.Ε., η απασχόληση των ναυτικών που εργάζονται στα πορθμεία εσωτερικού είναι οκτάωρη, γεγονός το οποίο σημαίνει, πως ο πραγματικός χρόνος απασχόλησης αυτών, χωρίς τον χρόνο ανάπαυσης, είναι 8 ώρες, β) η χορήγηση του χρόνου διακοπής θα γίνεται χρονικά μεταξύ της τέταρτης και πέμπτης ώρας απασχόλησης, οπότε συνάγεται ότι ο χρόνος διακοπής δεν περιλαμβάνεται στις ώρες αυτές απασχόλησης, αλλά απλώς καθορίζεται το χρονικό διάστημα του οκταώρου, στο οποίο πρέπει υποχρεωτικά να χορηγηθεί ο χρόνος διακοπής. Εξάλλου, από τις διατάξεις της παραπάνω Σ.Σ.Ε. δεν ορίζεται ρητά, ούτε άλλωστε προκύπτει, πως ο χρόνος διακοπής θα προσμετράται στον χρόνο εργασίας των ναυτικών.

19. Η παραπάνω ερμηνεία του άρθρου 6 της Σ.Σ.Ε συνάδει και με τις διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 2, περ. β' και 3 της κοινής απόφασης, με αριθμό 3522.2/08/2013 των Υπουργών Υγείας – Ναυτιλίας και Αιγαίου (Β' 1671) «Κανονισμός για την εφαρμογή απαιτήσεων της Σύμβασης Ναυτικής Εργασίας 2006 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας», με τις οποίες ορίζεται αντίστοιχα ότι μόνο τα σύντομα διαλείμματα θεωρούνται ως χρόνος απασχόλησης του ναυτικού και επομένως -εξ αντιδιαστολής- όχι τα διαλείμματα μεγάλου χρονικού διαστήματος και καθορίζεται το σύνηθες πρότυπο ωράριο εργασίας ναυτικού, σε βάση οκτάωρης ημερήσιας απασχόλησης.

20. Συνεπώς, κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, ο χρόνος διακοπής της παραπάνω Σ.Σ.Ε. αποτελεί χρόνο ανάπαυσης, κατά την έννοια του άρθρου 8 παρ.2 της κοινής απόφασης, με αριθμό 3522.2/08/2013 των Υπουργών Υγείας – Ναυτιλίας και Αιγαίου (Β' 1671) και δεν προσμετράται στον χρόνο απασχόλησης των πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού. Αντίθετη ερμηνεία, δηλαδή ότι ο χρόνος διακοπής πρέπει να προσμετράται στον χρόνο απασχόλησης, θα οδηγούσε σε προδήλως άτοπα αποτελέσματα, αφού ο πραγματικός χρόνος απασχόλησης των συγκεκριμένων πληρωμάτων θα μειωνόταν κάτω των 8 ωρών, ανάλογα με τον χρόνο διακοπής, στην περίπτωση δε των πληρωμάτων που εκτελούν πλόες με τα πλοία της γραμμής Κέρκυρα-Ηγουμενίτσα από 1-11-2018, ο χρόνος απασχόλησης θα ήταν μόνο 7 ώρες, με περαιτέρω συνέπεια την, ισόχρονη με τον χρόνο της

διακοπής, υπερωριακή απασχόληση των ναυτικών, γεγονός που προδήλως είναι εκτός της βούλησης των συμβαλλομένων στην ανωτέρω Σ.Σ.Ε.

21. Επισημαίνεται επιπρόσθετα, πως το παραπάνω συμπέρασμα είναι σύμφωνο και με τα γενόμενα δεκτά στο χερσαίο εργατικό δίκαιο, όπου σύμφωνα με το άρθρο 14 του π.δ. 27.6./4.7.1932, «Περί Κωδικοποιήσεως και συμπληρώσεως των περί οκταώρου εργασίας διατάξεων», (Α' 212), ως ώρες εργασίας θεωρούνται μόνο οι πραγματικές ώρες απασχόλησης, χωρίς να περιλαμβάνονται σ' αυτές οι διακοπές ή τα διαλείμματα, τα οποία δεν αποτελούν χρόνο εργασίας (ΑΠ. 1087/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), με συνέπεια να μη δύναται να γίνει λόγος για υπερωριακή απασχόληση, με τον συνυπολογισμό του χρόνου διαλειμμάτων ή διακοπών εργασίας στον χρόνο εργασίας [βλ. Λεβέντη – Κ. Παπαδημητρίου «ΑΤΟΜΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Δελτίον Εργατικής Νομοθεσίας 2011, σελ. 381, σύμφωνα με τον οποίο, δεν αποτελούν χρόνο εργασίας οι διακοπές ή τα διαλείμματα εργασίας, εκτός αν έχει συμφωνηθεί κάτι αντίθετο, είτε με συμφωνία μεταξύ εργοδότη-εργαζομένων, είτε με νόμο ή συλλογική ρύθμιση (ΣΣΕ ή ΔΑ)]. Επομένως, η προβλεπόμενη στην παράγραφο 4 του άρθρου 6 της παραπάνω Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού διακοπή του συνεχούς οκταώρου εργασίας, που πραγματοποιείται μετά την τρίτη και προ της έκτης ώρας αυτού, που δεν μπορεί να υπερβεί τη μία (1) ώρα, για δε τους ναυτικούς πλοίων της γραμμής Κέρκυρα-Ηγουμενίτσα από 1/11/08 δεν είναι λιγότερο από 35 λεπτά, και από 01-11-2018 60 λεπτά, δεν θεωρείται ως χρόνος εργασίας και η διακοπή δεν υπολογίζεται στο οκτάωρο.

22. Κατά τη γνώμη της **μειοψηφίας**, η οποία απαρτίσθηκε από τον Αντιπρόεδρο του ΝΣΚ, Γεώργιο Κανελλόπουλο και τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους, Ελένη Σβολοπούλου και Σταύρο Σπυρόπουλο (ψηφοί τρεις - 3), κατά την ερμηνεία της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 6 της παραπάνω Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού πρέπει να ληφθεί υπόψη ο ειδικός χαρακτήρας και οι ιδιορρυθμίες της σύμβασης ναυτικής εργασίας, της οποίας αποτελούν μέρος και αναφέρονται στην παραπάνω σκέψη 14. Στο πλαίσιο αυτό, υπέρ της ερμηνείας, ότι ο ωριαίος χρόνος διακοπής, που οριοθετείται χρονικά μετά την τρίτη και προ της έκτης ώρας του συνεχούς οκταώρου, αποτελεί μέρος αυτού

και όχι εξαιρούμενο αυτού «σύντομο» διάλειμμα, συνηγορεί τόσο το γράμμα της ερμηνευόμενης διάταξης, δεδομένου ότι η πρόθεση «με» συνδέει το συνεχές ωράριο με τη διακοπή, ώστε να αποτελούν μαζί ένα ενιαίο σύνολο, όσο και οι σκοποί της ασφαλούς ναυσιπλοΐας και μεταφοράς προσώπων και πραγμάτων που προϋποθέτουν και επιβάλλουν την υποχρεωτική για τα μέρη της Σ.Σ.Ε. αναγνώριση της ανάγκης παροχής της επίμαχης ωριαίας διακοπής της εργασίας του ναυτικού, η οποία προσμετράται στο συνεχές οκτάωρο.

Απάντηση

23. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Β' Τακτική Ολομέλεια) γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι η διακοπή του συνεχούς οκταώρου εργασίας, -που προβλέπεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 6 της Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας Πληρωμάτων Πορθμείων Εσωτερικού, που κυρώθηκε με την απόφαση, με αριθμό 2242.5-1.6/6695/2018/25-01-2018 του Υπουργού Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής (Β' 305), όπως συμπληρώθηκε με την απόφαση του ίδιου Υπουργού, με αριθμό 2242.5-1.6/26670/2018/12-04-2018 (Β' 1317)- και η οποία πραγματοποιείται μετά την τρίτη και προ της έκτης ώρας αυτού, δεν θεωρείται ως χρόνος εργασίας και δεν υπολογίζεται στο οκτάωρο.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 13 - 11- 2019

Ο Πρόεδρος

Γ. Χαλκιάς

Ιωάννης-Κωνσταντίνος Χαλκιάς

Πρόεδρος του ΝΣΚ

Η Εισηγήτρια

Αικατερίνη Χούρμούζη
Αικατερίνη Χούρμούζη

Πάρεδρος ΝΣΚ